

**TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA MILLIY QADRIYATLAR VA
AN'ANAVIY SAN'AT NAMUNALARINI O'QITISHNING O'QUV-
TARBIYAVIY AHAMIYATI**

Muallif: **Xayrullayeva Munisa**, Shahrizabz davlat pedagogika instituti,
“San’atshunoslik” kafedrası, 2-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: **Xalilov Lenar Shevketovich**, Shahrizabz davlat pedagogika instituti,
“San’atshunoslik” kafedrası, katta o’qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada tasviriy san’at darslarida milliy qadriyatlar va an’anaviy san’at namunalarini o’qitishning o’quv-tarbiyaviy ahamiyati yoritilgan. Maqolada milliy merosni ta’lim jarayoniga kiritish orqali o’quvchilarda estetik did, milliy o’zlik, ijodiy fikrlash va ma’naviy ongning shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, milliy san’at namunalariga tayangan holda tashkil etilgan darslar o’quvchilarning madaniy xotirasini mustahkamlaydi, ularni vatanparvarlik, bag’rikenglik va estetik qadriyatlarga yo’naltiradi.

Kalit so’zlar: tasviriy san’at, milliy qadriyatlar, an’anaviy san’at, estetik tarbiya, ijodiy tafakkur, xalq amaliy san’ati, ma’naviy meros, ta’lim samaradorligi.

Kirish. Bugungi globalashuv jarayonida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash, ularni yosh avlod qalbiga singdirish masalasi davlat siyosatining muhim yo’nalishlaridan biri bo’lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, tasviriy san’at fani o’quvchilarda milliy o’zlikni anglash, tarixiy xotira va estetik tafakkurni rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega. San’at orqali tarbiya qilish – bu insonni nafaqat go’zallikni anglashga, balki uni yaratishga ham o’rgatishdir. O’zbekiston Respublikasida qabul qilingan “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun hamda Milliy ta’lim dasturida san’at va madaniyatni o’qitish orqali yosh avlodning ma’naviy kamolotini ta’minlash zarurligi alohida qayd etilgan [1].

So’nggi yillarda o’zbek pedagogikasida san’at ta’limida milliy qadriyatlarni o’qitish masalasiga oid ko’plab tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, Musinova A.S. (2020) o’z ishida milliy zargarlik va to’qimachilik san’atining o’quvchilar estetik dunyoqarashini shakllantirishdagi rolini tahlil qilib, bu yo’nalishni “madaniy xotira va ijodiy merosni davom ettirish vositasi” deb baholaydi [2].

Naraliev Sh. va Khamroeva Kh. (2023) milliy qadriyatlar o’quvchilarda mustaqil fikrlash va ijodiy tafakkurni shakllantirishda asosiy manba ekanini, ularni

ta'lim jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, deb ta'kidlaydi [3]. Shuningdek, Mamadaliyev M.M. (2025) milliy an'analar jamiyatning axloqiy va estetik rivojida muhim o'rin tutishini qayd etadi. Unga ko'ra, o'quvchilar xalq og'zaki ijodi, amaliy bezak san'ati, libos va naqsh uslublari orqali milliy o'zlikni chuqur his eta boshlaydilar [4].

Tadqiqot nazariy va tajribaviy yondashuvlar asosida olib borildi. Nazariy bosqichda tasviriy san'at ta'limida milliy qadriyatlar va an'anaviy san'at namunalarini o'qitishning estetik, pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilindi. Xususan, xalq pedagogikasi, badiiy tarbiya nazariyasi, estetik idrok va ijodiy tafakkurni rivojlantirish konsepsiyalari o'rganildi. Tadqiqot jarayonida komparativ tahlil, kuzatish, pedagogik diagnostika va amaliy tajriba usullaridan foydalanildi. O'qituvchilarning dars jarayonida milliy qadriyatlardan foydalanish tajribalari o'rganilib, o'quvchilarning estetik dunyoqarashi va ijodiy faolligiga ta'siri tahlil etildi. Nazariy jihatdan, milliy qadriyatlar tasviriy san'at ta'limida badiiy idrokni shakllantiruvchi omil sifatida ko'rib chiqildi. Shu asosda, o'quv jarayoniga xalq amaliy bezak san'ati, miniatyura, naqsh, kashtachilik, zardo'zlik, kulolchilik, ganch o'ymakorligi kabi turlarni integratsiya qilish imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslab berildi. Tajriba bosqichida milliy san'at namunalariga tayangan o'qitish metodlari, vizual tahlil, interfaol mashg'ulotlar va ijodiy topshiriqlar tizimi ishlab chiqildi. Har bir darsda milliy bezak elementlari va tarixiy obrazlardan foydalanish o'quvchilarning estetik hissiyotini kuchaytirishi, o'zligini anglashini ta'minlashi kuzatildi. Natijada, nazariy tahlillar va amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuv tasviriy san'at darslarini nafaqat mazmunan boyitadi, balki o'quvchilarning ma'naviy, estetik va ijodiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tahlil va natijalar. O'tkazilgan nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at darslarida milliy qadriyatlar va an'anaviy san'at namunalarini o'qitish o'quvchilarning estetik dunyoqarashi, badiiy idroki hamda ma'naviy olamini rivojlantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi. Milliy qadriyatlar — bu xalqning tarixiy tajribasi, estetik ideallari va ruhiy merosining jamlanmasi bo'lib, u san'at vositasida yosh avlodga ma'naviy yo'nalish beradi. Tahlil jarayonida o'qituvchilarning dars amaliyotida milliy qadriyatlardan foydalanish uslublari o'rganildi. Ko'pchilik o'qituvchilar darsni milliy naqshlar, ornamentlar, xalq amaliy san'at namunalarini tahlil qilishdan boshlash o'quvchilarda badiiy idrok va e'tibor kuchayishiga sabab bo'lishini ta'kidlagan. Bu usul o'quvchilarni darsga faol jalb etish, milliy merosni hissiy idrok etish va uni shaxsiy ijodiy tajriba bilan bog'lash imkonini beradi. Bundan tashqari, nazariy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy san'at elementlari bilan boyitilgan darslar

o'quvchilarda nafaqat estetik zavq, balki axloqiy-ruhiy uyg'unlikni ham shakllantiradi. Masalan, Musinova A. S. o'z tadqiqotida milliy bezak san'atini o'qitish orqali o'quvchilar "go'zallikni yaratish jarayonida xalq madaniyatining davomchisi sifatida o'zini his etadi" deb ta'kidlaydi [2]. Naralieva Sh. va Khamroeva Kh. tomonidan olib borilgan tadqiqotda esa milliy qadriyatlarga asoslangan darslar ijodiy tafakkurni shakllantirishda muhim omil ekani ko'rsatiladi [3]. Ularning fikricha, milliy san'at namunalarini o'quv jarayoniga kiritish orqali talaba o'zining milliy o'zligini chuqur anglaydi, buning natijasida estetik his-tuyg'ular, ifoda madaniyati va ijodiy tashabbus kuchayadi.

Shuningdek, Rakhimov Sh.ning "An'anaviy san'at va zamonaviy dizayn uyg'unligi" nomli tadqiqotida milliy bezaklar zamonaviy kompozitsion yechimlarda qo'llanilishi o'quvchilarda badiiy tafakkur bilan bir qatorda innovatsion qarashlarni ham shakllantirishi qayd etilgan [5].

Ushbu nazariy natijalar umumlashtirilganda, quyidagi xulosalar olinadi:

1. Milliy san'atni o'qitish o'quvchilarda badiiy estetik idrok, estetik baholash va tahliliy fikrlashni rivojlantiradi.

2. Milliy qadriyatlar asosida qurilgan darslar o'quvchining milliy o'zligini anglash va madaniy xotirani mustahkamlashga xizmat qiladi.

3. An'anaviy san'at namunalaridan foydalanish o'quvchining ijodiy faoliyatini faollashtiradi va go'zallikka bo'lgan ehtiyojni shakllantiradi.

4. Milliy qadriyatlarga tayangan o'qitish modeli o'quvchilarda ma'naviy barkamollik va vatanparvarlik tuyg'usini mustahkamlaydi.

Tahlilning umumiy natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuv san'at ta'limini yanada mazmunli va tarbiyaviy jihatdan samarali qiladi. Bunday darslarda o'quvchi san'at asarini nafaqat chizadi yoki ko'radi, balki uni milliy ruh, tarixiy xotira va ma'naviy mazmun bilan his etadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalariga tayangan holda shuni ta'kidlash lozimki, tasviriy san'at darslarida milliy qadriyatlar va an'anaviy san'at namunalarini o'qitish o'quvchilarda estetik did, badiiy idrok va ijodiy tafakkurni shakllantirishda beqiyos o'ringa ega. Milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuv ta'lim jarayonini mazmunan boyitib, o'quvchini xalq madaniyatiga hurmat, milliy o'zlikni anglash va ma'naviy barkamollikka yo'naltiradi. Bunday darslarda o'quvchi san'atni nafaqat ko'rish, balki his etish, tahlil qilish va ifodalash darajasiga ko'tariladi. Milliy san'at namunalarini o'rganish o'quvchilarning estetik zavqini uyg'otadi, ularni milliy madaniyat merosiga befarq bo'lmaslikka undaydi, san'at orqali go'zallik va ezgulikni idrok etishga

o'rgatadi. Shu bois tasviriy san'at darslarida milliy qadriyatlarga tayangan o'qitish modeli o'quvchini milliy ruhda tarbiyalash, ijodiy mustaqillikni rivojlantirish hamda san'at orqali ma'naviy kamolot sari yo'naltirishning samarali vositasidir. Taklif sifatida, tasviriy san'at o'quv dasturlariga milliy san'at tarixiga bag'ishlangan maxsus modullar kiritish, o'qituvchilarning malaka oshirish kurslarida milliy merosni o'qitish metodikasini chuqur o'rganish, shuningdek, zamonaviy AKT texnologiyalarini milliy mazmun bilan uyg'unlashtirgan dars uslublarini amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida virtual muzeylar, 3D galereyalar va onlayn san'at platformalaridan foydalanish, o'quvchilarni mahalliy ustalar bilan ijodiy uchrashuvlarga jalb etish milliy merosni jonli tajriba orqali o'rganish imkonini beradi. Umuman olganda, milliy qadriyatlar va an'anaviy san'atni o'qitish o'quvchining estetik tafakkurini yuksaltiruvchi, milliy g'urur va ijodiy fikrni uyg'otuvchi qudratli tarbiyaviy omildir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 14.08.2018 yildagi PQ-3907-son.
2. Musinova A. S. Toreutic Art – As a National Value // JournalNX – A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal. – 2020. – T. 6, № 11. – B. 93–96. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/335639-toreutic-art-as-a-national-value-9bb0f6ae.pdf>
3. Naraliev Sh., Khamroeva Kh., Ganiev S. The Role and Significance of National Values in Teaching Students to Creative Thinking // BIO Web of Conferences. – 2023. – Vol. 65. – Article No. 10020. URL: https://www.bio-conferences.org/articles/bioconf/pdf/2023/10/bioconf_ebwff2023_10020.pdf
4. Mamadaliyev M. M. The Role of Uzbek National Traditions in the Ethical and Aesthetic Development of Society // Zien Journal of Social Sciences and Humanities. – 2025. – Vol. 42. – B. 5–6. URL: <https://zienjournals.com/index.php/zjssh/article/view/6009>
5. Rakhimov Sh. An'anaviy san'at va zamonaviy dizayn uyg'unligi // Oriental Art and Culture Journal. – 2022. – № 2 (18). – B. 57–63.
6. Azizov R. Culture and Art is the Embodiment of National Values // 6th International Conference on Research in Humanities, Applied Sciences and Education. – Toshkent, 2022. – B. 1409–1340. URL: <https://conferencea.org/index.php/conferences/article/download/1409/1340/1395>
7. Nailiyeva I. D. Basic National Values of the Uzbek People (Traditions, Customs and Rituals) // CyberLeninka. – 2024. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/basic-national-values-of-the-uzbek-people-traditions-customs-and-rituals>